

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	7
<i>Prefață. Omul cu etaje</i> (Dan C. Mihăilescu)	9
Comisionarul	17
Arhivarul	117
<i>Dosar de presă</i>	223

© 2012 by Editura POLIROM

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Pe copertă: Andrei Oișteanu, *Biografia gornistului cu vertebră de delfin*, asamblaj de obiecte, 1978, colecția autorului

www.polirom.ro

Editura POLIROM

Iași, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506

București, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,

sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României:

OIȘTEANU, ANDREI

Cuția cu bătrâni / Andrei Oișteanu. – Ed. a 3-a – Iași: Polirom, 2012

ISBN print: 978-973-46-3151-3

ISBN ePub: 978-973-46-3254-6

ISBN PDF: 978-973-46-3255-3

821.135.1-31

Printed in ROMANIA

Andrei
OIȘTEANU

Cutia cu bătrâni

roman

Ediția a III-a

Prefață de Dan C. Mihăilescu

POLIROM
2012

Capitolul VII

CÂRCIUMA SE MAI GOLISE ÎNTRE TIMP, DAR afară strada pulsa de viață. Mișunau trăsurile cu birjari zgomotoși, prostituate livide de oboseala prea multor clienți, marinari veniți de aiurea, zoriți ca în ceasul morții, având la dispoziție doar câteva ore pentru a-și satisface nevoia de băutură, femei și distracții ieftine, acumulată în lungile luni de pribegie pe apele nesigure ale mărilor.

Mai mulți vaporeni din marina militară intrară zgomotoși și ocupară, într-un colț al cârciumii, două mese unite între ele.

— Șliboviță, cârciumar! strigă unul dintre ei. Multă...

— ...și repede, că ne pleacă vasul, adăugă altul.

În câteva minute, cârciumarul apărură cu țoiurile de băutură, însoțit de o femeie nu tocmai tânără, dar arătoasă, care-și oferea serviciile, într-o cameră de la etaj, contra unei sute de lei.

— Nu mai avem atâta bănet niciunul dintre noi.

— Mai ieftin nu lași?! Încercă un marinar să se tocmească.

— Pe gratis nu vrei?! îl apostrofă scurt femeia. Puneți și voi câte un pol la mijloc până se face sutarul.

— Și venim cu toții? întreabă unul, hlizindu-se tâmp.

— Asta-i bună! Trageți la sorți și norocosul vine cu mine. Ce dracu', să vă-nvăț eu d-astea?! Că vă văd vaporeni umblați prin porturi!

Le plăcu ideea. Scoaseră fiecare și puseră pe masă bancnote mototolite și mărunțiș, până se făcu o sută. Nu participară toți. Unii pentru că nu aveau bani, iar doi dintre ei, care stăteau puțin mai retrași, ținându-se de mână, pentru că nu-i interesa miza pusă în joc. Apoi puseră într-un chipiu câte un obiect personal – o brichetă, un briceag, o monedă, o cheie... – și o poftiră pe ea să aleagă. Femeia cochetă, întârziind cu mâna în chipiu până să scoată un gaj. În timp ce cu degetele pipăia obiectele, alegea și cu privirea-i unsuroasă, plimbând-o pe fețele bărbaților, care fierbeau și găfâiau ca samovarele. Ochii i se opriră pe cel mai tânăr și timid dintre ei și, după ce-l fixă câteva clipe, scoase din chipiu mâna cu pumnul strâns în jurul gajului.

— Deschide palma, femeie! Nu ne mai fierbe!

— Ce-i în mână nu-i minciună, spuse femeia râzând cu toată gura, desfăcându-și încet degetele, ca petalele unei flori rare, dând la iveală o cruciuliță cu lanț de argint.

Amuțiră cu toții, așteptând răcnetul de bucurie al norocosului. Dar nu se auzi niciun sunet și marinarii se uitară mirați unul la altul.

— A cui e crucea? sparse tăcerea, pierzându-și răbdarea, unul care părea a fi șeful lor.

Nimeni nu răspunse. Toți se uitară unul la altul.

— A cui dracu' e crucea asta? Crucea mamei lui!...

— ...A mea e, cuteză într-un târziu marinarul timid, căutându-și mirat la piept cruciulița.

— Ptiu! Prost să fii, noroc să ai! strigă unul cu năduf.

— ...Și încă pe banii noștri, îl completă altul. Am pierdut și banii, și mândrețea asta de fată. Barem să ne povestești cu amănunte cum a fost, mucosule!

Mucosul încercă să bâiguie ceva, dar femeia, după ce își puse cruciulița la gât, îl luă de mână și îl traversă toată cârciuma, mai mult trăgându-l după ea. Urcară apoi în tăcere scara de lemn, urmăriți de privirile turbate ale marinarilor, și dispărură în spatele unei uși.

— Dacă ai nevoie de ajutor, să mă chemi, îi strigă din urmă un camarad.

Toți izbucniră în râs, mai cerură băutura și uitară evenimentul pe atât de repede pe cât de tare se aprinseseră. Doar Carol și Filip, de la masa lor, băgaseră de seamă că „mucosul” nu participase la joc nici cu bani, nici cu vreun gaj.

— Ești obosit? îl întrebă Filip pe Carol, după ce mai băură un rând de cafele neîndulcite.

— Deloc. Sunt ca un nou-născut, răspunse Carol, și-n ochi i se citea că n-ar fi vrut să se mai termine această noapte. De unde dracu' vine mirosul ăsta împuțit?

— O fi de la cotețul cu găini dresate, răspunse Filip. E o invenție chinezească. Vino să ți-o arăt!

Îl luă de cot, trăgându-l spre fundul semiîntunecos al cârciumii, sub scară, unde într-o cușcă din plasă de sârmă zăcea o găină bătrână și jigărită, așteptându-și clientul sau moartea, care din ei o veni mai curând. Filip introduse într-o cutie de metal o monedă care declanșă mecanismul unei cutii muzicale. Pe acordurile unui vals vienez găina țâșni în picioare și, rotindu-se în cerc cât îi permitea cușca, execută câteva mișcări stângace, ca o marionetă pusă în mișcare de sforile nevăzute ale rutinei. Când ultimele acorduri ale valsului se stinseră, mecanismul automat lăsă să curgă într-un jgheab câteva grăunțe, pe care găina le ciuguli tot atât de mecanic precum dansase, după care își reluă locul și starea dinainte.

— Ce spectacol oribil! murmură Carol. Detest animalele dresate și pe cele ținute în cușcă.

— Găina asta a fost schingiuită cu pricepere și răbdare chinezească jumătate din viața ei, până să

fie dresată, pentru ca apoi, cealaltă jumătate din viață, să mimeze un vals vienez pentru câteva grăunțe.

În așteptarea mucosului, marinarii zăceau cu capetele pe masă, doborâți și vlăguiți de băuturi ieftine date pe gât fără suflare. Se treziră uimiți și bucuroși la auzul muzicii și se repeziră, dându-i brutal pe cei doi la o parte, să vadă și să probeze și ei minunea orientală.

— Reflexul lui Pavlov – mormăi ca pentru sine Filip, când se întoarseră la masa lor.

— Cine mai e și Pavlov ăsta? Tot un muscal?

— Tot un fel de muscal, dar mai școlit. A observat că el salivează mai abundent ca de obicei atunci când o auzea pe nevastă-sa în sufragerie punând tacâmurile pentru masă și a numit chestia asta „reflex condiționat”. Dacă se aude muzica – găina dansează, dacă dansează – primește grăunțe. E simplu, nu? Celelalte reflexe i-au fost atrofiate. Altceva nu mai știe să facă decât să danseze același vals.

— Iar dacă o scoți din colivie și-i redai libertatea, moare în câteva zile. Asta mi se pare mai oribil decât chiar lipsa de libertate, îl întrerupse Carol... Cam la fel se întâmplă și cu pensionarii. Clachează psihic când sunt eliberați de obligațiile lor cotidiene cu care, chiar nesuferite fiind, s-au obișnuit peste măsură. După ce o viață au visat la această clipă, brusc înțeleg că nimeni nu mai are nevoie de ei, că trăiesc

din mila societății, că nu mai știu să facă nimic altceva decât ceea ce au fost dresați să facă o viață întreagă... Sigur, li se mai aruncă grăunțe pe jgheab, dar nimeni nu le mai cere să danseze, chiar stângaci și în silă, mereu același vals. Ritmul biologic li se modifică în mod brutal, reflexele căpătate continuă să-i macine în gol și atunci se sting de la sine; sau, mai mult sau mai puțin conștient, își grăbesc stingerea pentru că nu pot să suporte lipsa lucrului pe care, probabil, l-au urât toată viața.

— E paradoxal ce spui.

— Deloc. E firesc. Adu-ți aminte de tipul care s-a spânzurat în celulă atunci când i s-a comunicat că va fi eliberat a doua zi.

Între timp, marinarii umpluseră cutia cu mărunțiș și acum râdeau cu hohote asurzitoare, lovind dușumeaua cu bocancii lor grei cu blacheuri, fericiți că găina nu mai apuca să ciugulească grăunțele, amețită de a se fi tot învârtit până la extenuare ca un mecanism dereglat, pe acordurile triste și mereu aceleași ale valsului.

— Opriți-vă, că-și dă duhul! îi rugă timid cârciumarul.

— Las' că ne faci un șnițel vienez din ea. Ne e foame și n-am mai mâncat de mult o „dansatoare”, răspunse unul și ceilalți se prăpădiră de răs.

Cei doi marinari care se ținuseră de mână toată seara și se priviseră în ochi s-au luat de talie și au început să danseze vals printre mese.